

UiB : Juridisk Fakultet : eksamen : oppgaver 4. avdeling

UNIVERSITETET I BERGEN
CAND. JUR. EKSAMEN
FJERDE AVDELING -HØSTEN 2005
Praktisk oppgave fredag 28. oktober kl. 09.00-18.00

Oppgaven ⇔ bokmål - nynorsk

Bokmål :

I

Eiendommen "Havblikk", var en attraktiv eiendom i Sullavik kommune. I reguleringsplan for området, vedtatt av Sullavik kommunestyre 1. juni 1985, var eiendommen regulert til friområde. Dette var til stor glede for Sullaviks innbyggere, men til stor irritasjon for Havblikks eier, Peder Ås, som i lang tid hadde hatt planer om å oppføre et 1000 kvadratmeter stort næringsbygg med kontor og lager på eiendommen.

Kommunen slet med fraflytning og høy arbeidsledighet, og det var klare ønsker om å gjøre vilkårene bedre for industri og handel, herunder legge forholdene til rette for Peders eiendomsutviklingsprosjekt. I mai 2004 utarbeidet derfor det faste utvalget for plansaker et forslag til endring av reguleringsplanen, hvor eiendommen ble foreslått omregulert til "Lettindustri, kontor, lager". I forbindelse med kunngjøringen av planforslaget kom det inn protester fra den lokale naturverngruppen. Det ble der påpekt flere svakheter ved grunnforholdene langs elvebredden og i elva, som var uforenlig med den næringsvirksomhet som reguleringsplanen la opp til. Kommunen bestemte seg etter dette for å legge behandlingen av reguleringsplanen til side i påvente av en nærmere utredning av de geotekniske forhold.

Resultatet av utredningen lot vente på seg, og Peder Ås ble stadig mer utålmodig. I januar 2005 satte derfor han i gang med oppfyllingsarbeider.

I vedtak 20. mai 2005 påla kommunen Peder Ås å stanse oppfyllingsarbeidene. I vedtaket het det videre:

"Med hjemmel i plan- og bygningsloven § 113 pålegges tiltakshaver, Peder Ås, å fjerne fyllmasse og gjenopprette området til sin opprinnelige stand.

Det gis frist til 5. juni 2005 for å etterkomme pålegget. Det fastsettes samtidig tvangsmulkt på 1 000 kroner per dag med hjemmel i plan og bygningsloven § 116 a. Tvangsmulkten forfaller ved utløpet av nevnte frist og løper til pålegget er etterkommet i sin helhet."

I mellomtiden var konsekvensutredningen av grunnforholdene avsluttet. Geoteknikerne delte ikke naturverngruppens bekymringer. Kommunen bestemte seg på dette grunnlag for å gå videre med den foreslåtte endringen av reguleringsplanen. Forslaget skulle fremlegges for kommunestyret ved årsskiftet.

Peder aksepterte pålegget om stansing, jf. plan- og bygningsloven § 113. Men Peder klaget umiddelbart vedtaket av 20. mai 2005 vedrørende retting og tvangsmulkt inn for fylkesmannen. Det ble vist til at pålegget om retting var unødvendig, fristen for opprydning var for kort og tvangsmulkten var for høy. I vedtak 1. juni 2005 stadfestet fylkesmannen kommunens vedtak. I vedtaket het det blant annet:

”Fylkesmannen bemerker at de foretatte arbeider er i strid med gjeldende reguleringsplan og dermed ulovlig. Det dreier seg om en langvarig lovovertrødelse som bevisst er blitt foretatt, og det er utelukket å utsette fristen eller sette ned tvangsmulkten når saksøker forsettlig har tatt seg til rette. Saksøker har i denne saken på eget ansvar tatt en risiko for nettopp en slik sanksjon som er vedtatt. Sanksjonen er et adekvat virkemiddel for å få rettet opp det ulovlige forhold, og er tilpasset den foreliggende situasjon ut fra overtrødelsens grovhet, omfang og varighet. Klagen tas således ikke til følge.”

Peder Ås kontaktet umiddelbart advokat Tolle Talle, som fikk i oppdrag å gå til sak. Talle befant seg på Kanariøyene men beroliget sin klient med at stevning ville bli tatt ut umiddelbart. Deretter dikterte han stevningen på telefon til sin sekretær, og ba henne underskrive for ham og postlegge den samme dag.

I stevningen til Sullavik tingrett reiste Peder Ås sak mot Sullavik kommune og staten ved miljøverndepartementet, og nedla påstand om at fylkesmannens vedtak vedrørende pålegg om retting og illeggelse av tvangsmulkt var ugyldig.

Peder anførte at det fremstod som meningsløst å sette i verk pålegg om retting etter plan- og bygningsloven § 113 når de utførte tiltak ville bli lovlig innenfor den industriregulering som snart ville komme. Fristen for å rette var dessuten satt urimelig kort. Han hadde brukt fire måneder på oppfyllingsarbeidet, og det ville ta nesten like lang tid å rydde området. Kostnadsrammen ville sprekke ettersom kostnadene ved opprydningsarbeidet ville bli like dyrt som oppfyllingsarbeidet. Resultatet ville bli at byggeplanene måtte skrinlegges, noe som ville slå tilbake på kommunen selv, som klart hadde gitt uttrykk for at de ønsket denne lagerbygningen. Således sto ikke tvangsmulkten ”i et rimelig forhold til ulovligheten”, jf. plan- og bygningsloven § 116 b.

Det måtte dessuten være irrelevant for tvangsmulktens størrelse om Peder kunne bebreides for å ha begått de ulovlige forhold. Fylkesmannen hadde derfor tatt utenforliggende hensyn.

Både Regjeringsadvokaten og Kommuneadvokaten i Sullavik innga rettidig tilsvaer på vegne av henholdsvis staten og kommunen, og krevde saken prinsipalt avvist fordi stevningen ikke var underskrevet av en advokat. Kommunen anførte videre at saken dessuten måtte avvises fordi Peder Ås manglet rettslig interesse. Staten på sin side anførte at søksmålet mot staten dessuten måtte avvises fordi saken ikke kunne anlegges ved Sullavik tingrett.

Til realitetene anførte staten at domstolene verken kunne prøve den skjønnsmessige adgangen til å pålegge retting etter plan- og bygningsloven § 113,

eller om tvangsmulkten sto i et rimelig forhold til ulovligheten, jf. plan- og bygningsloven § 116 b.

Skjønnsvurderingen var forsvarlig. Selv om det kunne sies å være uheldig for Peder om han først måtte rydde området, og så fylle opp på nytt, kunne man ikke ta hensyn til en slik konkret urimelighet. Det avgjørende var at vedtaket måtte ha en signaleffekt om at kommunen slo hardt ned på den fremgangsmåte som var benyttet her.

Det var ikke tatt utenforliggende hensyn ved ileggelse av tvangsmulkt, og det var helt nødvendig med en streng reaksjon mot folk som bare tok seg til rette.

Kommunen sluttet seg til statens anførsler vedrørende realitetene.

I prosesskrift 20. juni 2005 anførte Peder Ås at ingen av avvisningsgrunnlagene kunne føre frem, men uansett så var manglende underskrift og eventuelt galt verneting uforsettlige feil som måtte kunne rettes for å hindre avvisning. Kommuneadvokaten bestred dette, og motsatte seg retting.

II

Ole Vold var en av de store bakmennene i Lilleviks narkotikaliga. I november 2004 ga han Peder Ås i oppdrag å skaffe to kilo amfetamin for 75 000 kroner per kilo. Peder Ås ringte først til en leverandør, men de klarte ikke å bli enige om pris. Deretter ringte han til en annen leverandør, og de diskuterte lenge og vel, men forhandlingene strandet på at det ikke kunne fremskaffes en prøve av stoffet for å teste kvaliteten. I mellomtiden hadde Peder begynt å få kalde føtter. Han ringte til Vold for å informere om situasjonen, og mente at de måtte "glemme hele greia". Ole Vold ba Peder om å gjøre et nytt forsøk. Peder svarte at akkurat nå var markedet så vanskelig at det var "bare å gi faen". Etter dette hørte ikke Peder mer fra verken Ole Vold eller noen av leverandørene.

Ole Vold ga seg imidlertid ikke. Han kontaktet selv den ene leverandøren som han hadde fått navnet på hos Peder Ås, og fikk i stand en leveranse som skulle skje i Oslo på en navngitt restaurant allerede kl. 12:00 neste dag.

Lars Holm, som var kommet i den uheldige situasjon at han hadde opparbeidet en stor narkotikagjeld til Vold, ble bedt om å være kurér. Lars ville ikke rote seg bort i noe tull, og protesterte. Samme kveld fikk han besøk av en beryktet torpedo som minnet ham på at han ikke hadde betalt forrige avdrag, og forklarte at det var lurt å samarbeide med Vold. Lars innså at han ikke hadde noe valg.

Da Lars Holm gjorde seg klar for å dra til Oslo, kom han plutselig på at han egentlig hadde avtale med kjæresten sin, Marte Kirkerud, om å handle julegaver denne dagen. Han fortalte Marte at han hadde et ærend i Oslo, og spurte om hun hadde lyst å kjøpe julegavene der i stedet. Marte syntes dette var en god idé. Da de kom til restauranten i Oslo ble Marte sittende i bilen for å skrive julegaveliste, mens Lars ordnet sine forretninger. Til sin store frustrasjon fikk Lars beskjed om å kjøre direkte tilbake til Lillevik med leveransen, så julegavehandelen måtte nok dessverre avlyses.

Marte ble rasende over at det ikke ble noe av julegavehandelen og forlangte en

forklaring. Etter at de hadde kjørt et stykke fortalte Peder at han hadde et parti med narkotika i bilen som måtte leveres i Lillevik med det samme. Marte syntes dette var helt idiotisk, og forlangte at han i alle fall skulle sette *henne* av, så kunne *hun* ta toget tilbake til Oslo. De ble imidlertid enige om at det ikke var så lurt å sette henne av midt på europaveien, men at hun kunne ta toget fra neste by. Marte var sur fordi det ikke var like gøy å kjøpe julegaver alene i Oslo. Hun funderte derfor på om hun allikevel skulle bli med til Lillevik. Like etterpå hørte hun sirener, og så ble de stoppet av politiet.

Politiet i Lillevik rullet opp saken, og det ble tatt ut tiltale mot både Peder Ås, Ole Vold, Lars Holm og Marte Kirkerud for overtredelse av straffeloven § 162, 1. og 2. ledd, jf. 5. ledd.

Under hovedforhandlingen i Lillevik møtte samtlige tiltalte sammen med sine forsvarere, med unntak av Vold som politiet ikke hadde klart å stevne.

Lars Holm nektet å forklare seg, og aktor begjærte Holms politiforklaring opplest. Holms forsvarer bestred adgangen til å lese opp forklaringen. Han viste blant annet til at Lars Holm ikke hadde vært ved sine fulle fem da han ble avhørt. Forklaringen var derfor null verdt som bevis. Aktor bekreftet at Lars Holm hadde en psykisk lidelse, og at man ikke helt kunne utelukke at sykdommen hadde virket inn på forklaringen, men anførte at dette var helt irrelevant. De øvrige forsvarerne anførte at forklaringen uansett ikke kunne leses opp før de hadde fått adgang til å forsøke å krysseksaminere Holm. Lars Holms forsvarer protesterte mot dette, og viste til at dette klart ville være i strid med forbudet mot plikt til selvinkriminering.

Aktor ville også lese opp politiforklaringen fra Ole Vold, men samtlige forsvarere protesterte mot dette. Det var på det rene at man hadde klare holdepunkter for at Peder Ås hadde truet Vold til å forlate landet. Forsvarerne hevdet at dette var uten betydning, siden det var på det rene at man sto overfor et bevis av avgjørende betydning for skyldspørsmålet.

De tiltalte erkjente at de objektive vilkår for straff etter tiltalen var oppfylt, men påsto seg likevel frifunnet. Peder for sin del innrømmet at han hadde vært med på opplegget en stund, men han hadde ombestemt seg, og regnet med at handelen var avblåst. Han kunne ikke være ansvarlig for det de andre foretok seg etterpå. Lars hevdet at handlingen hans måtte anses straffri som nødretts eller nødvergehandling. Og Marte for sin del viste til at *hun* ikke hadde hatt noe med dette å gjøre i det hele tatt.

Om dette skal det skrives en betenkning, hvor både de prinsipale og subsidiære rettsspørsmål drøftes og avgjøres.

Nynorsk:

I

Eigedomen "Havblikk", var ein attraktiv eigedom i Sullavik kommune. I reguleringsplanen for området, som var vedteken av Sullavik kommunestyre 1. juni 1985, var eigedomen regulert til friområde. Dette var til stor glede for

innbyggjarane i Sullavik, men til stor irritasjon for eigaren av Havblikk, Peder Ås, som i lang tid hadde hatt planar om å oppføre eit 1000 kvadratmeter stort næringsbygg med kontor og lager på eigedomen.

Kommunen sleit med fråflytting og høg arbeidsløyse, og det var klare ønskjer om å gjere vilkåra betre for industri og handel, mellom anna ved å leggje tilhøva til rette for Peder sitt eigedomsutviklingsprosjekt. I mai 2004 utarbeidde difor det faste utvalet for plansaker eit framlegg til endring av reguleringsplanen, der eigedomen blei foreslått omregulert til "Lettindustri, kontor, lager". I samband med kunngjeringa av planforslaget kom det inn protestar frå den lokale naturverngruppa. Det blei der påpeika fleire svakheiter ved grunnforholda langs elvebreidda og i elva, som ikkje lét seg foreine med den næringsverksemda som reguleringsplanen la opp til. Kommunen bestemte seg etter dette for å leggje handsaminga av reguleringsplanen til side medan ein venta på ei nærare utgreiing av dei geotekniske forholda.

Resultatet av utgreiinga lét vente på seg, og Peder Ås vart stadig meir utålmodig. I januar 2005 sette han difor i gang med oppfyllingsarbeid.

I vedtak 20. mai 2005 påla kommunen Peder Ås å stanse oppfyllingsarbeida. I vedtaket stod det vidare:

"Med hjemmel i plan- og bygningsloven § 113 pålegges tiltakshaver, Peder Ås, å fjerne fyllmasse og gjenopprette området til sin opprinnelige stand.

Det gis frist til 5. juni 2005 for å etterkomme pålegget. Det fastsettes samtidig tvangsmulkt på 1 000 kroner per dag med hjemmel i plan og bygningsloven § 116 a. Tvangsmulkten forfaller ved utløpet av nevnte frist og løper til pålegget er etterkommet i sin helhet."

I mellomtida var konsekvensutgreiinga av grunnforholda avslutta. Geoteknikarane delte ikkje naturverngruppa sine suter. Kommunen bestemte seg på dette grunnlaget for å gå vidare med den endringa av reguleringsplanen som det var gjort framlegg om. Forslaget skulle leggjast fram for kommunestyret ved årsskiftet.

Peder aksepterte pålegget om stansing, jf. plan- og bygningslova § 113. Men Peder klagde straks vedtaket av 20. mai 2005 om retting og tvangsmulkt inn for fylkesmannen. Det blei vist til at pålegget om retting ikkje var naudsynt, fristen for opprydding var for kort og tvangsmulkta var for høg. I vedtak 1. juni 2005 stadfesta fylkesmannen kommunen sitt vedtak. I vedtaket stod det mellom anna:

"Fylkesmannen bemerker at de foretatte arbeider er i strid med gjeldende reguleringsplan og dermed ulovlig. Det dreier seg om en langvarig lovovertrjedelse som bevisst er blitt foretatt, og det er utelukket å utsette fristen eller sette ned tvangsmulkten når saksøker forsettlig har tatt seg til rette. Saksøker har i denne saken på eget ansvar tatt en risiko for nettopp en slik sanksjon som er vedtatt. Sanksjonen er et adekvat virkemiddel for å få rettet opp det ulovlige forhold, og er tilpasset den foreliggende situasjon ut fra overtredelsens grovhet, omfang og varighet. Klagen tas således ikke

til følge.”

Peder Ås kontakta straks advokat Tolle Talle, som fekk i oppdrag å gå til sak. Talle var på Kanariøyane, men roa klienten sin med at stemning ville bli teken ut straks. Deretter dikterte han stemninga på telefon til sekretæren sin, og bad henne underskrive for han og postleggje den same dag.

I stemninga til Sullavik tingrett reiste Peder Ås sak mot Sullavik kommune og staten ved miljøverndepartementet, og la ned påstand om at fylkesmannen sitt vedtak gjeldande pålegg om retting og ilegging av tvangsmulkt var ugyldig.

Peder gjorde gjeldande at det verka meiningslaust å setje i verk pålegg om retting etter plan- og bygningslova § 113 når tiltaka som var utført ville bli lovlege innanfor den industrireguleringa som snart ville komme. Fristen for å rette var dessutan sett urimeleg kort. Han hadde brukt fire månader på oppfyllingsarbeidet, og det ville ta nesten like lang tid å rydde området. Kostnadsramma ville sprekke ettersom kostnadane ved oppryddingsarbeidet ville bli like dyrt som oppfyllingsarbeidet. Resultatet ville bli at byggeplanane måtte skrinleggjast, noko som ville slå attende på kommunen sjølv, som klart hadde gjeve uttrykk for at dei ønskte denne lagerbygningen. Tvangsmulkt stod såleis ikkje ”i et rimelig forhold til ulovligheten”, jf. plan- og bygningslova § 116 b.

Det måtte dessutan vere irrelevant for storleiken på tvangsmulkt om Peder kunne klandrast for dei ulovlege forholda. Fylkesmannen hadde difor teke utanforliggjande omsyn.

Både Regjeringsadvokaten og Kommuneadvokaten i Sullavik gav rettidig tilsvar på vegner av respektive staten og kommunen, og kravde saka prinsipalt avvist fordi stemninga ikkje var underskriven av ein advokat. Kommunen gjorde vidare gjeldande at saka dessutan måtte avvisast fordi Peder Ås mangla rettsleg interesse. Staten på si side gjorde gjeldande at søksmålet mot staten dessutan måtte avvisast fordi saka ikkje kunne reisast ved Sullavik tingrett.

Til realitetane gjorde staten gjeldande at domstolane verken kunne prøve det skjønnsmessige høvet til å påleggje retting etter plan- og bygningslova § 113, eller om tvangsmulkt stod i eit rimeleg forhold til det ulovlege, jf. plan- og bygningslova § 116 b.

Skjønnsvurderinga var forsvarleg. Sjølv om det kunne seiast å vere uheldig for Peder om han først måtte rydde området, og så fylle opp på nytt, kunne ein ikkje ta omsyn til at det ville verke konkret urimeleg. Det avgjerande var at vedtaket måtte ha ein signaleffekt om at kommunen slo hardt ned på den framgangsmåten ein hadde nytta her.

Det var ikkje teke utanforliggjande omsyn ved ilegging av tvangsmulkt, og det var heilt naudsynt med ein streng reaksjon mot folk som berre tok seg til rette.

Kommunen slutta seg til staten sine merknader med omsyn til realitetane.

I prosesskrift 20. juni 2005 gjorde Peder Ås gjeldande at ingen av avvisingssgrunnlag kunne føre fram, men uansett så var manglande underskrift og

eventuelt feil verneting uforsettlege feil som måtte kunne rettast for å hindre avvising. Kommuneadvokaten nekta for dette, og motsette seg retting.

II

Ole Vold var ein av dei store bakkmennene i narkotikaligaen i Lillevik. I november 2004 gav han Peder Ås i oppdrag å skaffe to kilo amfetamin for 75 000 kroner per kilo. Peder Ås ringde først til ein leverandør, men dei klarte ikkje å bli samde om pris. Deretter ringde han til ein annan leverandør, og dei diskuterte lenge og vel, men forhandlingane stranda på at det ikkje kunne skaffast ein prøve av stoffet for å teste kvaliteten. I mellomtida hadde Peder byrja å få kalde føter. Han ringde til Vold for å informere om situasjonen, og meinte at dei måtte "gløyme heile greia". Ole Vold bad Peder om å gjere eit nytt forsøk. Peder svara at akkurat no var marknaden så vanskeleg at det var "berre å gje faen". Etter dette hørde ikkje Peder meir verken frå Ole Vold eller nokon av leverandørane.

Ole Vold gav seg likevel ikkje. Han kontakta sjølv den eine leverandøren som han hadde fått namnet på hos Peder Ås, og fekk i stand ein leveranse som skulle skje i Oslo på ein namngjeven restaurant allereie kl. 12:00 neste dag.

Lars Holm, som var komen i den uheldige situasjonen at han hadde opparbeidd ei stor narkotikagjeld til Vold, blei beden om å vere kurér. Lars ville ikkje rote seg bort i noko tull, og protesterte. Same kveld fekk han vitjing av ein berykta torpedo som minna han på at han ikkje hadde betalt førre avdrag, og forklarte at det var lurt å samarbeide med Vold. Lars skjønna at han ikkje hadde noko val.

Då Lars Holm gjorde seg klar for å dra til Oslo, kom han brått på at han eigentleg hadde avtale med kjærasten sin, Marte Kirkerud, om å handle julegåver denne dagen. Han fortalde Marte at han hadde eit ærend i Oslo, og spurde om ho hadde lyst til å kjøpe julegåvene der i staden. Marte syntest dette var ein god idé. Då dei kom til restauranten i Oslo vart Marte sitjande i bilen for å skrive julegåveliste, medan Lars ordna sine forretningar. Til sin store frustrasjon fekk Lars melding om å køyre direkte attende til Lillevik med leveransen, så julegåvehandelen måtte nok dessverre avlysast.

Marte vart rasande over at det ikkje vart noko av julegåvehandelen og kravde ei forklaring. Etter at dei hadde køyrd eit stykke fortalde Peder at han hadde eit parti med narkotika i bilen som måtte leverast i Lillevik med det same. Marte syntest dette var heilt idiotisk, og kravde at han i alle fall skulle setje *henne* av, så kunne *ho* ta toget attende til Oslo. Dei vart likevel samde om at det ikkje var så lurt å setje henne av midt på europavegen, men at ho kunne ta toget frå neste by. Marte var sur fordi det ikkje var like gøy å kjøpe julegåver åleine i Oslo. Ho funderte difor på om ho likevel skulle bli med til Lillevik. Like etterpå hørde ho sirener, og så vart dei stoppa av politiet.

Politiet i Lillevik rulla opp saka, og det vart teken ut tiltale mot både Peder Ås, Ole Vold, Lars Holm og Marte Kirkerud for brot på straffelova § 162, 1. og 2. ledd, jf. 5. ledd.

Under hovudforhandlinga i Lillevik møtte alle dei tiltalte saman med forsvararane sine, med unnatak av Vold som politiet ikke hadde klart å stemne.

Lars Holm nekta å forklare seg, og aktor kravde opplesing av Holm si politiforklaring. Forsvararen til Holm nekta for at det var høve til å lese opp forklaringa. Han viste mellom anna til at Lars Holm ikkje hadde vore ved sine fulle fem då han vart avhøyr. Forklaringa var difor null verd som bevis. Aktor stadfesta at Lars Holm hadde ei psykisk lidning, og at ein ikkje heilt kunne utelukke at sjukdomen hadde verka inn på forklaringa, men gjorde gjeldande at dette var heilt irrelevant. Dei øvrige forsvararane gjorde gjeldande at forklaringa uansett ikkje kunne lesast opp før dei hadde fått høve til å forsøke å krysseksaminere Holm. Lars Holm sin forsvarar protesterte mot dette, og viste til at dette klart ville vere i strid med forbodet mot plikt til sjøvinkriminering.

Aktor ville også lese opp politiforklaringa frå Ole Vold, men alle forsvararane protesterte mot dette. Det var på det reine at ein hadde klare haldepunkt for at Peder Ås hadde trua Vold til å forlate landet. Forsvararane hevda at dette ikkje hadde noko å seie, sidan det var på det reine at ein stod overfor eit bevis som var av avgjerande betydning for skyldspørsmålet.

Dei tiltalte vedgjeikk at dei objektive vilkåra for straff etter tiltalen var oppfylte, men påstod seg likevel frifunne. Peder for sin del innrømde at han hadde vore med på opplegget ei stund, men han hadde ombestemt seg, og rekna med at handelen var avblåst. Han kunne ikkje vere ansvarleg for det dei andre gjorde etterpå. Lars hevda at handlinga hans måtte vere straffri som naudretts- eller naudverjehandling. Og Marte for sin del viste til at *ho* ikkje hadde hatt noko med dette å gjere i det heile tatt.

Om dette skal det skrivast ei utgreiing, kor både dei prinsipale og subsidiære rettsspørsmåla blir drøfta og avgjort.

Sist oppdatert 16. January 2006 av teg
Kommentarer til denne siden.

